

Ks. Tadeusz Matras

XXVI SYMPOZJUM POLSKICH BIBLISTÓW Łódź, 13—14 września 1988 r.

Łódź — miasto „czerwone”, reymontowskiej ziemi obiecanej, nieustannego rytmu pracy; miasto, w którym najwięcej kobiet na świecie podejmuje trójzmiانową pracę, a w okresie międzywojennym największe skupisko ludności żydowskiej — zaprosiło w 1988 r. biblistów polskich na swoje coroczne spotkanie. Bramy dla nich otworzyła najstarsza uczelnia wyższa w tym mieście — Seminarium Duchowne Łódzkiej diecezji.

Bibliści obradowali w dniach 13—14 września 1988 r.

Spotkanie otworzył prezes Sekcji Biblistów o. prof. dr hab. Hugolin Langkammer OFM zaznaczając, że jest ono przede wszystkim spotkaniem koleżeńskim wszystkich pochyłających się nad tym samym tekstem ksiąg natchnionych. Ale jest ono również odzwierciedleniem tego, co dzieje się w bibliстыce, w jakim kierunku prowadzone są badania w zakresie tej dyscypliny naukowej i jakimi mogą się wykazać osiągnięciami.

O. Prezes podziękował za serdeczne i gościnne przyjęcie w Łodzi gospodarzom: ks. bpowi Ordynariuszowi oraz ks. bpowi Rektorowi Seminarium. Złożył życzenia ks. bpowi Adamowi Lepie obejmującemu urząd rektora Seminarium jak również ustępującemu z tego stanowiska ks. drowi Stanisławowi Gradowi.

Zakomunikował o wyniesieniu do godności biskupiej ks. prof. dra hab. Jana Szlagi — prorektora KUL, który jako czternasty biblista w okresie powojennym został biskupem w Polsce.

Wspomniał zmarłego w tym roku ks. dra Franciszka Józwiaka, profesora bibliстыki w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Wspólnie z uczestnikami spotkania polecił w modlitwie zmarłych biblistów miłosierdnemu Bogu.

O sekretarzowanie spotkania poprosił: ks. Tadeusza Matrasa (Kraków) i ks. Stanisława Hałasa SCJ (Stadniki).

Uczestników spotkania powitał również bardzo serdecznie rektor łódzkiego Seminarium Duchownego ks. bp Lepa pocytując za zaszczyt dla teje uczelni a także dla miasta gościć tych, którzy odczytując i interpretując zawarte słowo Boże w natchnionych księgach, przekazują go jako niezbędny pokarm duchowy wierzącemu człowiekowi. Życzył zebrany, aby włożony w dniach pobytu w Łodzi trud intelektualny nie poszedł na marne, lecz przyniósł najlepsze owoce.

Sesji przedpołudniowej przewodniczył ks. prof. dr hab. Jan Łach (Warszawa). Podczas niej wygłoszono dwa referaty i komunikat: ks. prof. dr hab. Lech Stachowiak (Lublin), *Stary Testament w świetle ostatnich badań krytycznych*; ks. dr Tadeusz Brzegowy (Tarnów), *Jeruzalem, miasto pokoju. Przyczynek do teologii zbawienia w Psalmach*; ks. dr Jan Flis (Lublin), *Jak opracować konkordancję biblijną?*

Ks. prof. L. Stachowiak przedstawił dociekania nad interpretacją Starego Testamentu w ostatnich czasach zwłaszcza po Soborze Watykańskim II. Największą bowiem różnorodność współczesnych poglądów krytycznych zarysowuje się w rozumieniu genezy Pięcioksięgu a także roli tradycji deuteronomistycznej w opracowaniach końcowych większości ksiąg Starego Testamentu. Referat pokazał, w jaki sposób współczesna krytyka biblijna stara się przybliżyć człowiekowi końca XX wieku bogactwo mądrości Bożej kierowane do wybranej społeczności w określonym czasie.

Ks. dr T. Brzegowy wychodząc z założenia, że w wierze Izraela zbawienie uznawano za dar jedynie Boga, pokazał, iż Jerozolima dostarczała klasycznego przykładu zbawienia w historii narodu wybranego. W rozdawnictwie jego uchodziła za szczególnie uprzywilejowane miejsce na ziemi. Stąd, z miejsca obecności Jahwe, służyło zbawienie na samo Miasto święte, na króla Izraela, na naród wybrany oraz na wszystkie narody. Psalmi podają nam wymowny i wzruszający obraz Jerozolimy jako „miasta pokoju”.

Ks. dr. J. Flis przedstawił problem konkordancji w ogóle a biblijnych w szczególności wraz z zarysem historii ich powstania. Zestawił bardziej znane i używane konkordancje biblijne, ich rodzaje i zastosowania. Zwrócił uwagę na brak polskiej konkordancji biblijnej do recepcyjnego tekstu Pisma św., który mobilizuje polską bibliстыkę do jak

najszybszego podjęcia kroków zmierzających do uzupełnienia tak poważnego braku.

W popołudniowej sesji przewodnictwo przejął ks. prof. dr hab. Jan Kanty Pytel (Poznań). Komunikat wygłosił ks. dr Antoni Tronina (Lublin), *Świadectwa epigraficzne o początkach Izraela*.

W odkrytych dokumentach egipskich i inskrypcjach izraelskich szukał śladów pojawienia się szczepów izraelskich w ziemi kananejskiej. W dokumentach egipskich z drugiej połowy XIII wieku przed Chr. spotykamy informacje, że gdzieś w Palestynie żyła „grupa ludzi nazywających się Izraelem, krajem nomadów Jahwe”. Inskrypcje wczesno-izraelskie wspominają o religijności Izraela, który u schyłku drugiego tysiąclecia zmienił się z półkoczowników przechodząc do stanu życia osiadłego. Szukając zaś chleba dla ludzi a paszy dla trzód wędrował do sąsiedniego Egiptu.

W dalszej części spotkania odbyły się wybory nowego zarządu Sekcji Bibliistów.

Pierwszy dzień obrad zakończono Mszą św. koncelebrowaną w kaplicy seminaryjnej pod przewodnictwem ks. bpa dra Władysława Ziółka — biskupa diecezjalnego Łodzi. Podczas Mszy św. ks. Biskup wygłosił homilię, w której przyrównał zgłębiających treści ksiąg natchnionych, gromadzących się na wspólne debaty naukowe, do pierwszych wybrańców Jezusowych, towarzyszących wszędzie Mistrzowi, słuchających Jego nauki, a gdy pozostawał sam pytających o sens wypowiedzianych słów. Pasterz przypominał o posługiwaniu sobie bardzo poważnych braków u naszych chrześcijan w posługiwaniu się Pismem św. i korzystaniu z niego. Życzył, by uczestnicy spotkania w pracy badawczej, dydaktycznej i popularizatorskiej zaznali jak największą radość z obcowania z naszym Panem, „który zgłębiającym Pisma musi mieć wiele do powiedzenia” i żeby z tą odczytaną treścią poszli do ludzi.

Drugi dzień obrad rozpoczęto Mszą św. koncelebrowaną pod przewodnictwem ks. bpa dra Edwarda Samseła (Łomża). Homilię podczas niej wygłosił o. prof. Hugolin Langkammer OFM. Analizując teksty liturgiczne z uroczystości Podwyższenia Krzyża Św. starał się w niej ukazać, że dla Maryi, podobnie jak dla Chrystusa, krzyż był ośrodkiem kenozji i przyczyną wywyższenia. Odwołując się do *Redemptoris Mater* przypominał apel Jana Pawła II, że stojącą Matką Bolesną pod krzyżem trzeba wciąż na nowo „przyjmować”, jak kiedyś uczynił to umiłowany uczeń Jezusa.

Obradom w tym dniu przewodniczył ks. doc. dr hab. Jerzy Chmiel (Kraków). Referat wygłosił: ks. doc. dr hab. Roman Bartnicki (Warszawa), *Najnowsze rozwiązania problemu synoptycznego*, zaś komunikat: o. dr Marian B. Arndt OFM (Kłodzko), *Nowe odkrycia w rejonie góry Nebo*.

Ks. doc. R. Bartnicki dostrzegając ciągłe żywą dyskusję nad problemem synoptycznym, którego wprawdzie nie rozwiązała w pełni teoria dwóch źródeł, mówił o modyfikacji tej teorii, o teoriach przyjmujących wiele źródeł, teoriach przyjmujących pierwszeństwo Marka lub Mateusza i zaprzeczających istnienia źródła Q oraz o odnowienie tradycji ustnej. Przedstawiona bogata panorama poglądów na temat problemu synoptycznego zmierzała do stwierdzenia, iż teoria dwóch źródeł niesie w sobie wiele prawdopodobieństwa.

O dr M. Arndt OFM złożył sprawozdanie z prowadzonych w ostatnich latach poszukiwań i badań naukowych w rejonie góry Nebo, znanej z Biblii jako miejsce, z którego Mojżesz miał oglądać Ziemię Obiecaną i na której zakończył życie. Opisy pielgrzymów z IV i V wieku przekazały wiele informacji o sanktuarium Mojżesza, mającym przetrwać się w wielkim bizantyjski kompleks monastyczny, dostarczyły również materiału do zlokalizowania biblijnej góry Nebo. Badania zidentyfikowały z nią ruiny Sinygha.

Dużo czasu tak w pierwszym jak również w drugim dniu sesji przeznaczono na dyskusję. Przyniosła ona wiele cennych uzupełnień, wyjaśnień i spostrzeżeń, których nie mogły uwzględnić ograniczone czasem referaty i komunikaty. W dyskusji akcentowano konieczność przygotowania i upowszechniania nie tylko tekstów biblijnych, ale również pomocniczych w spotkaniu z Pismem św. w formie: synopsy, konkordancji, antologii czy słownika filologicznego hebrajsko i grecko-polskiego. Zwrócono także uwagę na jednolitość używanych tekstów biblijnych zwłaszcza w brewiarzu.

Dr Zdzisław Kapeła (Kraków) poinformował uczestników sesji o założeniach Międzynarodowego Kolokwium Qumranologicznego w Mogilanach k. Krakowa na te-

mat problemów związanych z odkryciami nad Morzem Martwym. Najbliższe spotkanie, we wrześniu 1989 r., skoncentruje się wokół dwóch tematów: *Mistrz Sprawiedliwości i jego rola w świetle rękopisów z Qumran* oraz *Odkrycia w Qumran a chrześcijaństwo*. Proponował wydanie antologii tekstów qumrańskich, prosząc o współpracę w przygotowaniu ich przekładów.

W czasie spotkania przekazano komunikat kard. Fr. Macharskiego — przewodniczącego Komisji Nauki Episkopatu Polski, informujący o VI Kongresie Teologów Polski w 1989 r. na temat *Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe bizantyjsko-słowiańskie*.

Bibliści wybrali nowy zarząd swej sekcji. Dotychczasowy prezes o. prof. H. Langkammer OFM po jedenastu latach kierowania sekcją ustąpił z zajmowanego stanowiska. Prezesem został wybrany ks. prof. zw. dr hab. Lech Stachowiak (Lublin—Łódź), wiceprezesem: ks. prof. ndzw. dr hab. Jan Łach (Warszawa) a członkami zarządu: ks. doc. dr hab. Jerzy Chmiel (Kraków), ks. prof. ndzw. dr hab. Jan Kanty Pytel (Poznań) i ks. doc. dr hab. Tomasz Jelonek (Kraków).

Bibliści wysłali telegramy do Ojca świętego, przewodniczącego Komisji Nauki Episkopatu Polski — kard. Franciszka Macharskiego i przewodniczącego Rady Naukowej Episkopatu Polski — bpa Alfonsa Nossola. Nie zapomnieli o bibliściach — seniorach — księżach profesorach F. Gryglewiczu, Cz. Jakubcu, J. Stepnii i F. Kloneckim wysyłając do nich listy z pozdrowieniami.

Ks. doc. J. Chmiel — naczelny redaktor *Ruchu Biblijnego i Liturgicznego* przypomniał o 40-leciu tegoż czasopisma, prosząc o jego propagowanie wśród studentów teologii.

O. Prezes podsumowując sesję podziękował za gościnność gospodarzom Seminarium oraz za trud włożony w czasie pobytu biblistów w Łodzi. Nowemu Zarządowi sekcji złożył najlepsze życzenia błogosławieństwa Boga w trudnej pracy podejmowanej przez zespół polskich biblistów.

Ks. bp Władysław Ziótek — ordynariusz łódzki zamykając swoim słowem sympozjum udzielił jego uczestnikom pasterskiego błogosławieństwa.

W spotkaniu w Łodzi brało udział 68 biblistów polskich z różnych ośrodków naukowych kraju.

Kraków

KS. TADEUSZ MATRAS

LISTA UCZESTNIKÓW SYMPOZJUM

1. O. Abramek Rufin Józef ZP, 42 200 Częstochowa, ul. Kordeckiego 2
2. O. Arndt Marian B., OFM, 57 300 Kłodzko, ul. Daszyńskiego 1
3. Ks. Bartnicki Roman, 00 498 Warszawa, ul. Książęca 21
4. Ks. Brzegowy Tadeusz, 33 100 Tarnów, ul. Kapitulna 2
5. Ks. Chmiel Jerzy, 31 003 Kraków, ul. Podzamcze 8
6. Ks. Chmura Edward, 37 700 Przemyśl, ul. Zamkowa 5
7. Ks. Chrostowski Waldemar, 02 107 Warszawa, ul. Dickensa 5
8. Ks. Czajkowski Michał, 00 132 Warszawa, ul. Grzybowska 16—22912
9. Ks. Czerski Janusz, 48 300 Nysa, ul. Bramy Grodzkiej 5
10. O. Czyż Stanisław OMI, 64 211 Obrą, ul. Szkolna 12
11. O. Dąbek Tomasz Maria OSB, 30 375 Kraków—Tyniec, ul. Benedyktyńska 37/39
12. Ks. Dreja Antoni, 41 809 Zabrze, ul. Sikorskiego 102
13. Ks. Dykiel Zbigniew MSF, 60 176 Poznań, ul. Małoszyńska 34
14. Ks. Dyrda Jan, 66 001 Zawada
15. Ks. Flis Jan, 22 454 Giełczew k. Lublina
16. Ks. Gądecki Stanisław, 62 200 Gniezno, ul. Seminaryjna 2
17. Ks. Gąsiorkiewicz Paweł, 02 005 Warszawa, ul. Lindley'a 12
18. Ks. Gębalski Marek, 00 193 Rzym, via Pietro Cavalini 38
19. Ks. Gołębiowski Marian, 89 800 Włocławek, ul. S. Karnkowskiego 3
20. Ks. Hałas Stanisław SCJ, 32 422 Stadniki

21. Ks. Hanelt Tadeusz, 62 200 Gniezno, ul. Seminaryjna 2
22. Ks. Hareźga Stanisław, 37 700 Przemyśl, ul. Zamkowa 5
23. Ks. Jachym Jan, 91 033 Łódź, ul. św. Antoniego 4
24. O. Jasiński Sebastian OFM, 45 018 Opole, pl. Wolności 2
25. Ks. Jelonek Tomasz, 31 127 Kraków, ul. Kochanowskiego 3/2
26. S. Jezierska Ewa Józefa OSU, 50 140 Wrocław, pl. Nankiera 16
27. Kapera Zdzisław, 30 408 Kraków, ul. Borsucza 3/88
28. Ks. Krawczyk Roman, 08 110 Siedlce, ul. 1 Maja 56
29. O. Langkammer Hugolin OFM, 20 039 Lublin, ul. Nowotki 7
30. Ks. Leks Paweł SCJ, 32 422 Stadniki
31. Ks. Lenik Adam, 30 523 Kraków, ul. Zamojskiego 2
32. Bp Lepa Adam, 90 457 Łódź, ul. św. Stanisława 14
33. Ks. Lisiak Józef SAC, 05 850 Ożarów Mazowiecki, ul. Kilińskiego 20
34. Ks. Loska Tadeusz SJ, 30 250 Kraków, ul. Zaskale 1
35. Ks. Lubomirski Mieczysław SJ, 31 501 Kraków, ul. Kopernika 26
36. Ks. Łach Jan, 01 842 Warszawa, ul. Reymonta 10/238
37. Ks. Major Marek, 08 110 Siedlce, ul. Floriańska 5
38. Ks. Matras Tadeusz, 31 058 Kraków, ul. Stradomska 4
39. Ks. Mędała Stanisław CM, 00 047 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 3
40. Ks. Ochliński Jan SVD, 48 300 Nysa, ul. Rodziewiczówny 15
41. Bp Odzimek Adam, 26 600 Radom, ul. Sienkiewicza 13
42. Ks. Olszewski Ludwik, 17 312 Drohiczyn n/Bugiem, ul. Kościelna 10
43. Ks. Ordon Hubert SDS, 20 057 Lublin, ul. Junoszy 7
44. Ks. Paprocki Tadeusz, 15 077 Białystok, ul. Warszawska 46
45. Ks. Pawlak Leonard FDP, 04 627 Warszawa – Anin, ul. Odsieczy Wiednia 13
46. Ks. Pindel Roman, 31 352 Kraków, ul. Pod Strzechą 16
47. Ks. Pisarek Stanisław, 40 050 Katowice, ul. gen. Zajączka 2
48. Ks. Poniży Bogdan, 60 830 Poznań, ul. Krasieńskiego 11/2
49. Ks. Pytel Jan Kanty, 60 348 Poznań, ul. Skarbka 23
50. O. Rosłon Józef Wiesław OFMConv, 00 225 Warszawa, ul. Zakroczymska 1
51. Ks. Rumianek Ryszard, 01 653 Warszawa, ul. Dewajtis 3
52. Bp Samsel Edward, 18 400 Łomża, ul. Sadowa 3
53. Ks. Sieg Franciszek SJ, 02 532 Warszawa, ul. Rakowiecka 61
54. Ks. Sielicki Tomasz TChr, 61 120 Poznań, ul. Panny Maryi 4
55. O. Sikora Adam OFM, 45 018 Opole, pl. Wolności 2
56. Ks. Strycharz Edward TChr, 61 120 Poznań, ul. Panny Maryi 4
57. Ks. Strzelecki Stanisław, 15 057 Białystok, ul. B. Chrobrego 10/65.
58. Bp Suski Andrzej, 09 400 Płock, ul. Nowowiejskiego 2
59. Ks. Szewc Eugeniusz, 91 826 Łódź, ul. Pasterska 14
60. O. Szojda Damian OFM, 40 760 Katowice – Panewniki, ul. Panewnicka 76.
61. Ks. Szymanek Edward TChr, 61 120 Poznań, ul. Panny Maryi 4
62. O. Świerczek Edmund OFM, 31 069 Kraków, ul. Bernardyńska 2
63. Ks. Tronina Antoni, 20 039 Lublin, ul. Nowotki 7
64. Ks. Witaszek Gabriel CSsR, 33 170 Tarnów – Tuchów, ul. Wysoka 1
65. Ks. Włodarczyk Stanisław, 42 200 Częstochowa, ul. św. Barbary 43
66. Wojciechowski Michał, 02 956 Warszawa, ul. Królewicza Jakuba 13/2
67. Ks. Zawiszewski Edward, 83 130 Pelplin, Plac Mariacki 7
68. Bp Ziółek Władysław, 90 459 Łódź, ul. Worcella 1